

Программа учебной дисциплины

5.2. «Фонетика родного (татарского) языка»

1. Цель освоения дисциплины

Целью освоения дисциплины является подготовка высококвалифицированного специалиста, обладающего глубокими теоретическими знаниями в области фонетики родного (татарского) языка и умеющего применять их на практике.

2. Планируемые результаты освоения дисциплины

№ п/п	Компетенции	Знать	Уметь	Владеть
1.	ПК-1	пути исторического развития языка, в частности особенности развития разных ярусов его структуры и характер их взаимодействия в процессе развития	использовать теоретические знания и практические умения и навыки в предметной области при решении профессиональных задач; объяснять особенности тех или иных единиц современного языка и характер их употребления на основе анализа их происхождения	литературными нормами родного языка
2.	ПК-2	теоретические основы в области фонетики родного языка, законы их функционирования	выполнять фонетический анализ; выделять и анализировать единицы различных уровней языковой системы родного и русского языков в единстве их содержания, формы и функций; осуществлять целенаправленную воспитательную деятельность	методикой разбора языкового явления
3.	ПК-3	фонетические нормы родного	формировать развивающую	навыками фонетического

		языка	образовательную среду для достижения личностных, предметных и метапредметных результатов обучения средствами преподаваемых учебных предметов	анализа языковых единиц
--	--	-------	--	-------------------------

3. Содержание дисциплины

№ п/п	Тема	Кол-во часов	Вид	Содержание
1.	Фонетика татарского языка	2	Лекция	Фонетика. Предмет, задачи и история изучения фонетики. Звуковая система татарского языка.
2.	Звуковая система татарского языка	2	Практ.	Классификация гласных и согласных
3.	Гласные звуки	2	Самост. работа	Характеристика гласных звуков
4.	Согласные звуки	2	Самост. работа	Характеристика согласных звуков
5.	Фонетические законы татарского языка	2	Лекция	Закон сингармонизма. Позиционные и комбинаторные изменения.
6.	Фонетический анализ	2	Практ.	Фонетический анализ слов
7.	Орфоэпия. Орфография.	2	Самост. работа	Орфоэпические и орфографические нормы татарского языка

4. Формы аттестации и оценочные материалы

Форма аттестации – зачёт.

Список вопросов к зачёту:

- 1.Тел гыйлеменец аерым тармагы буларак фонетика, аның өйрәнү объекты. Фонетиканың тел белеменең башка тармаклары белән бәйләнеше.
- 2.Татар теле фонетик системасының өйрәнелү тарихы.
- 3.Фонетика фәненең тикшеренү ысуллары. Объектив һәм субъектив ысул.
- 4.Сөйләм авазларын артикуляцион, акустик, лингвистик аспектлардан чыгып өйрәнү.
- 5.Сузык һәм тартык авазлар. Алар арасындагы аерма.

- 6.Сузык авазларның артикуляцион билгеләре.
- 7.Тартык авазларның артикуляцион билгеләре.
- 8.Сузык авазларның акустик билгеләре.
- 9.Тартык авазларның акустик билгеләре.
- 10.Татар телендә аваз үзгәрешләре турында гомуми белешмә.
- 11.Аккомадация. Сузыклар һәм тартыклар аккомадациясе.
- 12.Ассимиляция. Ассимиляцияне төрле аспектлардан чыгып төркемләү (унай һәм кире, тулы һәм өлешчә, янәшә һәм арадаш).
- 13.Сузыклар ассимиляциясе (сингармонизм һәм сандхи күренеше).
- 14.Тартыклар ассимиляциясе (ясалу урыны буенча, акустик ассимиляция).
- 15.Диссимиляция.
- 16.Сүз башы һәм сүз ахыры закончалыклары (протеза, эпентеза, эпитеза, диэреза, апокопия, геменация).
- 17.Редукция.
- 18.Татар телендә ижек теориясе. Ачык һәм ябык ижекләр. Ижек калыплары.
- 19.Татар телендә дифтонглар мәсьәләсе. Трифтонглар.
- 20.Фонология. Фонема турында төшенчә.
- 21.Сузык фонемалар составы. Аларның дифференциаль һәм конститутив билгеләре, аллофоннары.
- 22.Тартык фонемалар составы. Аларның конститутив һәм дифференциаль билгеләре, аллофоннары.
- 23.Просодика. Сөйләмнең суперсегмент элементлары.
- 24.Сүз басымы һәм аның функцияләре. Сүз басымының урыны.
- 25.Проклиза һәм энклиза күренешләре.
- 26.Интонация. Интонациянең төп компонентлары (мелодика, интенсивлык, сөйләм темпы, пауза, тембр, озынлык).
- 27.Синтагма басымы. Логик басым. Эмфатик басым.
- 28.Графика һәм орфография. Орфография принциплары.

29.Татар язуы тарихы.

30.Орфоэпия. Татар әдәби әйтелешнең тарихи нигезе. Әдәби әйтелешне бозып сөйләү очраklары һәм аның сәбәпләре.

31.Сузыкларның дәрес әйтелеше.

32.Тартыкларның дәрес әйтелеше.

33.Морфонология. Морфонема турында төшенчә.

34.Морфонологик күренешләрнең барлыкка килү юллары (нигез кыскару, асемантик фонема ялгау, фонемалар керешүе).

35.Морфонологик күренешләрнең барлыкка килү юллары (фонемалар чиратлашуы, редупликация вакытында морфонологик күренешләр).

5. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины:

Основная литература:

1.Сафиуллина, Ф.С. Хәзерге татар әдәби теле. – Тулыл. 2 нче басма / Ф.С. Сафиуллина, М.З. Зәкиев. – Казан: Мәгариф, 2002. – 408 б.

2.Татар грамматикасы. – Т.І. – Мәскәү: Инсан, Казан: Фикер, 1998 – 512 б.

Дополнительная литература:

1.Салимов, Х.Х. Сопоставительная фонетика татарского и русского языков / Х.Х. Салимов, Д.А. Салимова. – Елабуга, 2007. – 80 с.

Интернет-ресурсы:

1.Электронная библиотечная система «Юрайт» - Режим доступа: <https://biblio-online.ru/>

2.Электронный каталог библиотеки НГПУ. - Режим доступа: <http://bibl.ngpi.net:81/cgi-bin/zgate.exe?init+test.xml,simple.xsl+rus>

3.Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU. - Режим доступа: <https://elibrary.ru>